

KÖSZÖNTÉS

Jakab László 85 éves

HOFFMANN ISTVÁN

Aligha sokan mondhatják el magukról azt, hogy folyamatosan, napi rendszerességgel több mint 65 éve járnak be dolgozni ugyanarra a munkahelyre. Jakab László ezek közé az emberek közé tartozik: azóta, hogy elsőéves egyetemi hallgatóként először átlépte a debreceni egyetem főépületének küszöbét, csak egészen kivételes esetekben telhetett el egy-egy munkanap úgy, hogy ne ült volna le hivatali íróasztala mellé dolgozni. Ez alól csupán az a négy év jelentett kivételt, amikor — persze továbbra is a debreceni egyetem oktatójaként, e jeles intézményt képviselve — a Turkuai Egyetemen a magyar nyelv lektoraként tevékenykedett.

Ebben a fáradhatatlan, hallatlanul kitartó, szívós munkavégzésben az sem hozott igazán meghatározó változást, hogy Jakab tanár úr már 20 évvel ezelőtt, 1995-ben nyugdíjas lett. Azt az ilyenkor szokásos fordulatot, hogy „nyugalomba vonult”, nem is lenne indokolt vele kapcsolatban használni, hiszen élete a nyugdíjazását követően mit sem változott: a korábbiaknak megfelelően végezte tovább tudományos munkáját, sőt még éveken át tanított is.

Mi az, ami Jakab tanár urat erre a lankadatlan munkálkodásra hosszú évtizedek óta sarkallja? Erre a kérdésre — úgy vélem — egyszerű a válasz: a munka öröme vagy más oldalról közelítve: a szakmája szeretete, a magyar nyelv szeretete. És persze ezzel együtt annak a hite is, hogy amit végez, az nem hiábavaló tett, mert elért eredményei fontosak másoknak is, fontosak a nyelvtudomány és fontosak a magyar nyelv számára is.

Jakab László immár hat évtizedes tudományos pályája rendkívül koncepciós kutatót mutat. Életműve tömörszerűségével ragadja meg a szemlélőt: legfontosabb témáit évtizedek óta műveli, elképzeléseit cáfolhatatlan logika mentén vi-szi lépésről lépésre előre.

E témák közül talán a legjelentősebb a magyar kódexek számítógépes feldolgozását célzó programja, amelynek alapvető módszertani újítása abban a majd fél évszázaddal ezelőtt megszületett felismerésben rejlik, hogy a nagy hagyományú

nyelvtörténeti kutatások adatigénye a digitális kultúra felhasználásával az addigiaknál sokkal hatékonyabban elégíthető ki, s ennek következtében a vizsgálatok megalapozottságukat, minőségüket tekintve a korábbiakhoz képest más szintre juthatnak el. E feldolgozások eredményeképpen két és fél évtized alatt öt magyar nyelvű kódex teljes nyelvi anyagát tette hozzáférhetővé a kutatás, elsősorban a hang- és helyesírás-történeti, valamint az alaktörténeti vizsgálatok számára.

A Jakab Lászlót 80. születésnapján köszöntő soraimban (Magyar Nyelvjárások 48: 215–216) azt írtam róla, hogy ő „a hosszú távra szóló tudományos programok embere”. Ezt az azóta eltelt öt év is igazolta: pályájának egy másik nagy témájában, az írói nyelv szótári feldolgozásában újabb szép eredmények születtek ez idő alatt.

A legnagyobb debreceni költő, Csokonai Vitéz Mihály nyelvének szótári feldolgozásához több mint három és fél évtizeddel ezelőtt fogott hozzá Jakab László. Egy sajátos lexikográfiai műfajt, a szókincstárat kialakítva elsőnek Csokonai színműveinek szókincsét bocsátotta közre Bölcskei Andrással közösen 1993-ban (Csokonai-szókincstár 1. Csokonai színművei szókincsének szövegszótára és adattára. Debrecen). Mivel a munkát a kritikai kiadás megjelenésének üteméhez kellett igazítani, a sorozat második kötete 2011-ben látott napvilágot. E munkát Jakab László immár egyedül jegyzi (Csokonai-szókincstár 2. Csokonai prózai műveinek szövegszótára és adattára. Debreceni Egyetemi Kiadó), ám a feldolgozásba sikerrel vonta be kollégáit, sőt egyetemi hallgatók felkészítésére is vállalkozott, hogy a szótárkészítés egyes fázisait elvégezve minél hatékonyabban folyjon a munka. És készülöben van a sorozat harmadik, záró kötete is, amely Csokonai verses munkáinak szókincsét tartalmazza. E csaknem háromezer szótároldal Csokonai művészetének, nyelvi zsenijének eddig homályban maradt részeihez is hozzáférést enged majd a kutatók számára, de haszonnal forgathatja e köteteket mindenki, aki a költői nyelv, a régi magyar nyelv, a debreceni nyelv iránt érdeklődik.

Jakab László munkásságának harmadik nagy vonulata, a magyar–finn szótárak készítése mesterének, Papp István professzornak a hagyatékaként maradt rá. Ennek újabb darabjaként 2013-ban jelent meg a Magyar–finn szótár. Unkarilais-suomalainen sanakirja (Akadémiai Kiadó), amely híven követve a nyelv változásait a legújabb szókincs elemeit is bőséggel tárja elének.

Jakab László ifjú korában sikeres atléta volt: rövidtávfutóként ért el szép eredményeket. Tudományos pályája azonban sokkal inkább emlékeztet a hosszútávfutókéra. Az igazán nagyok azonban nem másokkal versenyeznek, hanem — miként a legendás olimpiai bajnok egykoron — órával a kezükben a maguk versenyét futják. Ehhez kívánunk Jakab tanár úrnak további jó egészséget, erőt, örömet az életben, a munkában, a magyar nyelv szolgálatában.